

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-74>

УДК 687.1

Шитова Л.В., Собакарь Є.М.

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО ВЕРХНЬОГО ОДЯГУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Анотація. Стан ринку верхнього одягу за останні роки в Україні спостерігає тенденції осучаснення, збільшення асортименту та модернізації, тому необхідний комплексний розгляд визначення класифікації, представлених у товарознавстві сьогодні. Тому досліджено питання особливості класифікації сучасного верхнього одягу, вимоги до сировини та матеріалів, а також, маркування одягу символами по догляду, пакування та зберігання, вимоги нормативно-технічної документації до номенклатури показників якості виробів та їх застосування на верхньому одязі. Проведено аналіз асортименту сучасного верхнього одягу, який з'явився на ринку за останнє десятиліття. Досліджено споживчі властивості верхнього одягу та їхній вплив на формування асортименту на ринку. Запропоновано включення різновидів сучасного верхнього одягу до загальної класифікації для використання в судовій товарознавчій експертизі.

Ключові слова: товарознавство, сучасний верхній одяг, класифікація сучасного верхнього одягу, судова товарознавча експертиза.

Shytova Liliia, Sobakar Yevhen

Kharkov Scientific and Research, Experimental and
Forensic Center of the Internal Affairs Ministry of Ukraine

FEATURES OF CLASSIFICATION OF MODERN OUTERWEAR DURING FORENSIC EXAMINATION

Summary. Today in forensic practice there are more and more questions about determining the market value of stolen property to determine the material damage to the victim. Including stolen property is outerwear. The classification is widely used in the science of commodities, as a huge number of objects – products, their properties and parameters, conditions and shelf life – requires units set into subsets according to certain criteria. Features of the modern classification of outerwear are a very important issue in commodity science in determining the general characteristics and properties of this group of goods. Modern outerwear belongs to the products of a complex range, which are quite diverse in their materials and methods of production and include a large number of species and varieties. The state of the outerwear market in Ukraine in recent years is characterized by trends towards an increase in the range and modernization. A lot of clothing has appeared that has additional functions and purposes, therefore it is necessary to comprehensively consider the definition of classification presented today in commodity science, as well as improve the existing classifications and assortment. The peculiarities of classification of modern outerwear, requirements for raw materials, as well as marking of clothing with symbols for care, packaging and storage, requirements of regulatory and technical documentation to the nomenclature of product quality indicators and their application on outerwear are studied. An analysis of the assortment of modern outerwear that has appeared on the market over the past decade made it clear that the various approaches to the classification of outerwear that exist today cannot be used to conduct a commodity examination of clothing in full. This leads to a significant expenditure of time on the assortment identification of clothing, because it requires finding signs of classifications in different classification systems, their analysis and generalization for practical application. The consumer properties of outerwear and their influence on the formation of the range on the market are studied. The inclusion of varieties of modern outerwear in the general classification for use in forensic examination is proposed.

Keywords: commodity study, modern outerwear, classification of modern outerwear, judicial commodity examination.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в судово-експертній практиці все частіше виникають питання щодо визначення ринкової вартості викраденого майна для визначення матеріальних збитків потерпілому. У тому числі викраденим майном стає верхній одяг. Особливості сучасної класифікації верхнього одягу є досить актуальним питанням у товарознавстві під час визначення загальних характеристик та властивостей даної групи товарів. Сучасний верхній одяг належить до товарів складного асортименту, який є досить різноманітними за своїми матеріалами та способами виробництва і включає велику кількість видів та різновидів.

Стан ринку верхнього одягу за останні роки в Україні спостерігає тенденції осучаснення, збільшення асортименту та модернізації, тому необхід-

ний комплексний розгляд визначення класифікації, представлених у товарознавстві сьогодні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Низка авторів уже висвітлювала у своїх працях питання класифікації та асортименту одягу, також матеріалів з яких виробляються речі, вимоги та характеристику до них, адаптацію чинного нормативного забезпечення до проведення товарознавчої експертизи та проблеми їх вдосконалення, а саме: Браїлко А.С., Омельченко Н.В., Калашник О.В., Поліщук Л.В. та інші [1–3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

На сучасному ринку з'явилося багато верхнього одягу, який має додаткові функції та призначення, тому є потреба для перегляду й удосконалення наявних класифікацій й асортименту.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є надання товарознавчої характеристики верхньому одягу на сучасному ринку, дослід формування споживчих властивостей сучасного верхнього одягу, розгляд класифікації та асортименту, ознайомлення з вимогами нормативно-технічної документації щодо контролю якості верхнього одягу, маркування, пакування та зберігання.

Виклад основного матеріалу. До швейних виробів відносяться: одяг – побутовий, виробничий, спортивний, предмети домашнього вжитку (серветки, покривала, рушники, постільна білизна тощо), технічні вироби і спорядження (автомобільні чохли, палатки, речові мішки, погони) [4, с. 7–8].

За класифікацією, прийнятою в швейній промисловості, одяг підрозділяється на два класи: одяг побутовий та виробничий.

Побутовий одяг – це одяг для носіння в різноманітних побутових та суспільних умовах. Клас побутового одягу найбільш численний, він підрозділяється на підклас: верхній одяг – пальто, півпальто, плащ, жакет, піджак, куртка [4, с. 8].

Одяг поділяють на види. Вид одягу – це виріб, який містить характерні спільні риси певної асортиментної групи, обмежений ознаками призначення, конструкції, використовуваних матеріалів та технології виготовлення. За асортиментом розрізняють одяг верхній платяно-блузкового асортименту та одяг верхній пальтово-костюмного асортименту.

Асортимент – одяг, об'єднаний в окрему групу за певними ознаками. Ознаками для об'єднання можуть бути матеріали, призначення тощо. Асортимент одягу в промисловості – це ряд виробів, сформований комплексно на основі виявленої та науково обґрунтованої структури потреб і реалізований як номенклатура продукції, виробленої промисловістю, наприклад, набір або перелік товарів за видами, найменуванням, призначенням, сортами і застосуванням сировини [5, с. 10].

Групи виробів діляться на підгрупи по статевіковому признаку – чоловічі, жіночі, для хлопчиків та дівчаток старшого шкільного та дошкільного віку, підлітків, для дітей ясельного віку та новонароджених [4, с. 8].

Одяг для дорослих за віковою ознакою поділяють з урахуванням трьох вікових груп: молодшої (18-29 років), середньої (30-44 років) та старшої (від 45 років і старше).

Одяг для дітей за статевіковою ознакою поділяють на одяг для дівчаток і хлопчиків з урахуванням шести вікових груп:

- для новонароджених (до 9 місяців);
- для ясельної групи (від 9 місяців до 3 років);
- для дошкільної групи (від 3 до 6,5 років);
- для молодшої шкільної групи (хлопчики від 6,5 до 12 років, дівчатка від 6,5 до 11,5 років);
- для старшої шкільної групи (хлопчики від 12 до 15,5 років, дівчатка від 11,5 до 15,5 років);
- для підлітків (від 15,5 до 18 років) [5, с. 13].

Традиційно за віковою ознакою умовно можна виділити такі різновиди одягу:

1. дитячий (повзунки, льоля, сорочечка, чепчик тощо);
2. молодіжний (бандана, штани нікерси, штани стрейч, легінси, міні-спідниця, топ тощо);
3. для середнього віку (блейзер, блузка, блузон, штани банани, костюм шанель, максі-спідниця, сукня-костюм, пуловер, свінгер, слакси тощо);

4. для старшого віку (штани, блузон, кардиган, спідниця міді, пальто-пелерина, сукня футляр, хустка, сукня-халат, шаль тощо) [5, с. 14].

Далі побутовий одяг підрозділяється на види по сезонному признаку – зимовий, демісезонний, літній, типи – повсякденний, спортивний, домашній, урочистий [4, с. 8].

Підгрупа визначає сезонність (час носіння) одягу:

1. зимовий – для носіння взимку;
2. літній – для носіння влітку;
3. демісезонний – для носіння у весняно-осінній період;

4. всесезонний – для носіння в будь-який час року.

Класифікація може бути доповнена підрозділом класу побутового одягу в залежності від конкретних умов її використання: повсякденна – для повсякденного носіння; урочиста – для носіння в урочистих випадках; спортивна – для занять спортом; домашня – одяг для роботи і відпочинку в побутових умовах; її різновид – робочий одяг (для роботи в побутових умовах); національна – відображає специфіку національної культури і побуту народу [6, с. 8].

Одяг розрізняється також по виду матеріалу з якого він виготовляється, – одяг з шовкових, вовняних, бавовняних, лляних та синтетичних матеріалів.

Види побутового одягу мають різновиди в залежності від моделі виробу, визначеного його формою, силуетом, конструкцією деталей і вузлів (кишень, бортів, коміра, рукавів) [4, с. 8].

До типу одягу – плечовий, в свою чергу входять такі види:

- пальто – півпальто, пилович, редингот, сак, свінгер, тренчкот, шинель, реглан, макінтош, пальто ольстер, пальто честерфілд, дипломат, дафлкот, пальто лалла рук, пальто пальмерстон, пальто макферлейн, пальто помпадур, пальто спенсер, пальто-сюртук, пальто тальоні, пальто поло, шуба, доха, дублянка, кожух, кожушанка, манто;

- плащ – дощовик, макінтош, плащ-намет, плащ берберрі;

- накидка – пелерина, мантилья, мантия, пончо, плед;

- куртка – анорак, бушлат, кітель, френч, парка, штормівка, куртка рокера, вітрівка, куртка бомбер, куртка пілота, куртка бейсбольна, куртка лісоруба, куртка норфолк, куртка а-ля Гарібальді, пуховик;

- піджак – блейзер, фрак, сюртук, смокінг, мундир, візитка, камзол;

- жакет – блейзер, болеро, спенсер, кардиган, жакет ірландський в'язаний, жакет тренчкот, жакет мандарин, жакет китайський, жакет мао, жакет неру, жакет зуавський;

- жилет – жилет класичний, безрукавка, кептар [5, с. 11].

Основні функції сучасного одягу: захисна функція полягає у захисті (від впливу кліматичного середовища; від механічних пошкоджень; від несприятливого впливу виробничого середовища); утилітарна – містить в собі функцію практичності, захисну, ергономічну, гігієнічну; соціальна (інформативна) – містить в собі функцію регіональну, професійну, обрядову, еротичну, символічну, знакову; естетична – містить в собі функцію художньо-образну та безпосередньо естетичну [4, с. 11].

Вимоги безпеки до верхнього одягу. Одяг повинен бути виготовлений з матеріалів, безпечних для здоров'я користувача. Матеріали, які застосову-

ються для виготовлення виробів, повинні відповідати вимогам чинних правових актів і державних санітарно-епідеміологічних правил і нормативів, вимогам біологічної та хімічної безпеки.

Напруженість електростатичного поля на поверхні виробів 2-го і 3-го шарів, виготовлених з чистошерстяних, вовняних, напіввовняних, синтетичних і змішаних матеріалів, не повинна перевищувати 15 кВ/м [9, с. 3].

Не проводять випробування за показником повітропроникності:

1. у виробках, які по конструкції (сарафани, спідниці, жилети) або за структурою матеріалу (з рихлим плетінням, ажурні) припускають високу повітропроникність;

2. у виробках, що мають конструктивні елементи, що забезпечують повітрообмін;

3. в напівкомбінезони і брюках осінньо-зимового асортименту для дорослих [9, с. 4].

Технічний опис на модель має містити: титульний лист із зазначенням номера цих технічних умов; малюнок і опис зовнішнього вигляду моделі із зазначенням місць розташування кишень (зовнішніх, внутрішніх, кишень для годин і заднього), оздоблень і ін.; таблицю вимірювань виробу в готовому вигляді, граничні відхилення від номінальних величин, місця вимірювань виробів плечовий і поясний груп; перелік матеріалів: основних, оздоблювальних, прокладок, що утеплюють, підкладкових і фурнітури і місця їх розташування; особливості виготовлення виробу; додаткові вимоги за випадковим збігом (або розбіжності) і симетричності малюнка, смуг, клітин; способам обробки зрізів, закріплення кишень, шліц, банта брюк [7, с. 10].

Маркування виробів на додаток до обов'язкових вимог повинна містити інформацію із зазначенням виду і масової частки (процентного вмісту) натурального і хімічного сировини в матеріалі верху і підкладки виробу (відхилення фактичного значення процентного вмісту сировини не повинна перевищувати 5%) та символів по догляду за виробом і (або) інструкції про особливості догляду за виробом в процесі експлуатації (при необхідності).

Розміри виробів визначають величинами основних розмірних ознак типової фігури в послідовності: для чоловіків – зріст, обхват грудей, обхват талії; для жінок і дівчаток підліткової групи – зріст, обхват грудей, обхват стегон; для дітей (крім дітей ясельної групи) – зріст, обхват грудей, обхват талії; для дітей ясельної групи – зріст, обхват грудей [7, с. 12].

Одяг пальтово-костюмного асортименту включає такі показники якості швейних виробів:

1. можливість хімічної чистки, прання, прасування, повітропроникності пакету одягу;
2. показники призначення;
3. показники стійкості до зовнішніх впливів;
4. показники ергономічні;
5. показники естетичні;
6. показники антропометричні;
7. показники гігієнічні;
8. міцність з'єднання деталей;
9. відповідність виробів розмірної і вікової групам людини;
10. відповідність динамічності;
11. відповідність виробів основним функціональним призначенням;
12. відповідність виробів сучасному напрямку моди;

13. відповідність застосованих матеріалів, обробок і фурнітури призначена виробам;

14. відповідність виробів сезону, сфері застосування і конкретних умов експлуатації;

15. відповідність статичному сумарному тепловому опору пакету рівень обробки;

16. чіткість і виразність виконання товарних знаків і ярликів [8, с. 3].

Для пакування виробів застосовують споживчу тару (індивідуальну або групову), папір, транспортну тару (ящики і мішки), спеціалізовані контейнери.

До споживчої тари відносять: пакет з поліетиленової плівки, коробку з кришкою і пачку з клапаном з картону.

У разі застосування поліетиленових пакетів для групової упаковки виробів без подальшого пакування їх в коробку пакети повинні бути закриті з усіх боків.

При упаковці виробів в пачки з картону на стик клапанів повинні бути вкладені картонні прокладки або стик повинен бути заклейований стрічкою [10, с. 29].

Особливості маркування та упаковки виробів, виготовлених за технологією іноземних фірм, вказують в технічних умовах або технічному описі на ці вироби, розробленому на додаток до технічної документації іноземних фірм.

Вимоги до маркування та упаковки виробів, виготовлених за міжнародною кооперацією, допускається за погодженням із споживачем змінювати.

Способи складання виробів встановлює підприємство-виробник з урахуванням забезпечення схоронності товарного виду виробів до моменту реалізації [10, с. 29–30].

Транспортування. Вироби повинні транспортуватися в критих транспортних засобах або універсальних контейнерах відповідно до правил перевезень, що діють на даному виді транспорту.

Вироби транспортують наступними способами:

– в автофургонах: вироби на підкладці, в підвішеному вигляді; вироби на підкладці, в складеному вигляді без упаковки; вироби в коробках або пачках з картону, в папері; вироби, упаковані в мішки, ящики;

– в контейнерах: вироби в коробках або пачках з картону, в папері; вироби на підкладці в складеному вигляді без упаковки; вироби, упаковані в мішки; вироби, упаковані в ящики з гофрованого картону;

– в вагонах: контейнери повинні вистилатися водонепроникним папером або іншими вологозахисними матеріалами, якщо вироби не упаковані в ящики.

Засоби індивідуального захисту за погодженням виробника зі споживачем допускається транспортувати в контейнерах, що вистилають папером. Мішки з продукцією повинні бути захищені машинним способом. Ящики повинні вистилатися всередині поліетиленовим або іншим вологозахисним матеріалом.

Для транспортування виробів без упаковки, в тому числі дитячих костюмів на підкладці і шкільної форми для хлопчиків, допускається використовувати спеціалізовані металеві контейнери [10, с. 30].

Зберігання. Вироби повинні зберігатися в критих складських приміщеннях і бути захищені від прямого попадання сонячних променів і атмосферних впливів.

Вироби, які транспортуються в підвішеному або складеному вигляді, повинні зберігатися до

реалізації в підвішеному вигляді, що транспортується в споживчій тарі або пов'язаними пачками, в папері або без неї, – на стелажах.

Відстань від підлоги до нижньої частини полиці стелажа повинна бути не менше 0,2 м, від внутрішніх стін до виробів – не менше 0,2 м, від опалювальних приладів до виробів – не менше 1 м, між стелажми – не менше 0,7 м [10, с. 31].

Висновки з даного дослідження і перспективи. Підсумовуючи, слід звернути увагу на те, що наведена у статті інформація щодо маркування, пакування, зберігання та вимог до якості верхнього одягу може бути використана у товарознавчих експертизах. Різні підходи до класифікації верхнього одягу, наявні на сьогодні, не можуть бути використані для проведення товарознавчої експертизи одягу у повному обсязі, через брак:

– по-перше, за відсутністю систематизованого повного переліку ознак класифікації (як

у навчальних, так і в класифікаціях, наведених у нормативних документах);

– по-друге, оновлених даних у класифікаційних системах щодо технологій виробництва та обробки матеріалів для верхнього одягу в цілому.

Перше призводить до суттєвих витрат часу на проведення асортиментної ідентифікації одягу, адже потребує пошуку ознак класифікацій у різних класифікаційних системах, їх аналізу та узагальнення для практичного застосування; друге – стає необхідним їх подальше доповнення таких класифікацій, за умов оновлення асортименту. А тому виникає нагальна необхідність побудов сучасної класифікації верхнього одягу, призначеної для проведення ідентифікації та товарознавчої експертизи.

Отже, вищезазначене є об'єктивною передумовою для перегляду й удосконалення наявних класифікацій із урахуванням змін асортименту сучасного верхнього одягу.

Список літератури:

1. Браїлко А.С. Класифікація одягу зі шкіри як складова побудови моделі розпізнавання, призначеної для проведення ідентифікації та товарознавчої експертизи, 2013. URL: <http://dSPACE.puet.edu.ua/handle/123456789/1822> (дата звернення: 19.09.2020).
2. Калашник О.В., Поліщук Л.В. Товарознавча характеристика нових видів утеплювальних матеріалів для одягу, 2015. URL: <http://dSPACE.puet.edu.ua/handle/123456789/4751> (дата звернення: 19.09.2020).
3. Браїлко А.С. Побудова електронного класифікатора дефектів одягу зі шкіри, адаптованого для товарознавчої експертизи. *Товарознавство та інновації*. 2011. Вип. 3. С. 178–184.
4. Григорова Л.С. Методичні вказівки з дисципліни «Технологія виготовлення одягу» (друге видання) для студентів художньо-графічного факультету денної та заочної форм навчання освітнього рівня бакалавр. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 48 с.
5. Колосніченко М.В., Процик К.Л. Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу: навч. посібник. Київ: КНУТД, 2011. 238 с.
6. Бодяло Н.Н., Гарська Н.П., Філімоненкова Р.Н., Івашкевич Е.М. Технологія швейних виробів: підручник. Витебск: УО «ВГТУ», 2012. 307 с.
7. ГОСТ 25295-2003. Верхній одяг пальтово-костюмного асортименту. Загальні технічні умови. Москва, 2005. 22 с.
8. ГОСТ ISO 3758-2014. Вироби текстильні. Маркування символами щодо догляду. Москва, 2015. 45 с.
9. ГОСТ 4.45-86. Система показників якості продукції (СПН). Вироби швейні побутового призначення. Номенклатура показників. Москва, 2001. 7 с.
10. ГОСТ 10581-91. Вироби швейні. Маркування, упаковка, транспортування і зберігання. Москва, 2006. 33 с.
11. DSTU ISO 139:2007. Матеріали текстильні. Стандартні атмосферні умови для кондиціонування і випробування. Держспоживстандарт України, 2011. УКНД 59.080.01. 8 с.

References:

1. Brailko, A.S. (2013). Klyasyfikatsiia odiahu zi shkiry yak skladova pobudovy modeli rozpoznavannia, pryznachenoї dlia provedennia identyfikatsii ta tovaroznavchoї ekspertyzy [Classification of leather clothing as a component of building a recognition model designed for identification and commodity examination]. Available at: <http://dSPACE.puet.edu.ua/handle/123456789/1822> (accessed 19 September 2020).
2. Kalashnyk, O.V., & Polischuk, L.V. (2015). Tovaroznavcha kharakterystyka novykh vydiv utepliuvalnykh materialiv dlia odiahu [Commodity characteristics of new types of insulation materials for clothing]. Available at: <http://dSPACE.puet.edu.ua/handle/123456789/4751> (accessed 19 September 2020).
3. Brailko, A.S. (2011). Pobudova elektronnoho klasyfikatora defektiv odiahu zi shkiry, adaptovanoho dlia tovaroznavchoї ekspertyzy [Construction of an electronic classifier of leather clothing defects, adapted for commodity examination]. *Tovaroznavstvo ta innovatsii*, vol. 3, pp. 178–184.
4. Hryhorova, L.S. (2017). *Tekhnolohiia vyhotovlennia odiahu* [Technology of manufacturing of clothes]. Kharkiv: KhNPU imeni H.S. Skovorody. (in Ukrainian)
5. Kolosnichenko, M.V., & Protsyk, K.L. (2011). *Moda i odiah. Osnovy proektuvannia ta vyrobnytstva odiahu* [Fashion and clothing. Fundamentals of clothing design and production]. Kyiv: KNUTD. (in Ukrainian)
6. Bodialo, N.N., Harska, N.P., Filimonenkova, R.N., & Ivashkevych, E.M. (2012). *Tekhnolohiia shveinykh vyrobiv* [Technology of garments]. Vytebsk: VHTU. (in Russian)
7. HOST 25295-2003 (2005). *Verkhniy odiah paltovo-kostiumnoho asortymentu. Zahalni tekhnichni umovy* [Outerwear coat and suit range. General technical conditions]. Moscow: Standartynform.
8. HOST ISO 3758-2014 (2015). *Vyrobny tekstylni. Markuvannia symbolamy shchodo dohliadu* [Textile products. Marking with care symbols]. Moscow: Standartynform.
9. HOST 4.45-86 (2001). *Systema pokaznykiv yakosti produktsii. Vyrobny shveini pobutovoho pryznachennia. Nomenklatura pokaznykiv* [System of product quality indicators (SPN). Household garments. Nomenclature of indicators]. Moscow: Yzdatelstvo standartov.
10. HOST 10581-91 (2006). *Vyrobny shveini. Markuvannia, upakovka, transportuvannia i zberihannia* [Sewing products. Labeling, packaging, transportation and storage]. Moscow: Standartynform.
11. DSTU ISO 139:2007 (2011). *Materialy tekstylni. Standartni atmosferni umovy dlia kondytsiiuvannia i vyprobuvannia* [Textile materials. Standard atmospheric conditions for conditioning and testing]. Kyiv: Derzhspozhyvstandart Ukrainy.